

Szabó G. Zoltán

Egyetemi élet Koreában

Egy olyan szabályosan rendezett társadalomban, mint a koreai, egy személy pozíciója nemcsak rangot, pénzt, hatalmat jelent, hanem valami sokkal értékesebbet: ebben a külsőségekre, formákra oly érzékeny, fogékony közösségben a kiváltság, az elismerés, az alázat számtalan külső megnyilvánulását, a meghajlások változó mélységétől (státustól függően 12-45 fokos szögig), az állandó, tiszteletadástól lihegő kísérők számáig sok mindent, sőt még annál is többet, de ez már egy külföldi számára követhetetlen. S mindig az állandó mosoly, ami nem tévesztendő össze az amerikai keep smiling-gal, mely mindenkire ragyog, hanem, mint a napraforgó: csak a hierarchiában feljebb álló tekintély felé fordul teljes odaadással. Az egyén társadalmi törekvéseit elsősorban nem az önmegvalósítás, hanem valamiféle integrálódás szándéka jellemzi: a pozíció megkövetelte felkészülés egyfelől, a szívós, kitartó harc másfelől, ami az akárcsak egy fokkal magasabb helyért folyik. Az egyetemi diploma elengedhetetlen feltétel. Valahol itt kezdődik az ember Koreában. Ezért állnak ebben a sajátossá formálódott konfucianus rendszerben a tanárok és a diákok a legelőkelőbb helyen, ezért folyik irgalmatlanul kemény harc az egyetemi felvételekért. Ha betéved az ember abba a buddhista szentélybe, mely híre szerint elsőrangú közvetítő az égieknél felvételi- ügyekben, anyákat láthat ott, kezüket tördelve, számtalanszor leborulva, anyákat, akik a családi gondok, terhek aránytalanul nagy részét viselik. Ők tudják igazán, hogy a sikeres felvételi s a diploma nem csak a gyermekre, hanem az egész család jövőjére nézve is szerencsés következményekkel járhat (vannak is felvételi ügyekben csodálatos korrupciós botrányok). Az egyetemi tanulás elsősorban nem arra irányul, hogy egy megszerzett, magasabb szintű tudás birtokosává tegye a szerencsésebbeket (ámbr ha az egyetemet látogatják, ebből is rájuk ragad valami), hanem, hogy a hierarchia mind magasabb pozíciójába való jutás lehetőségét megteremtse. S ez az út nem feltétlenül a jobb tanulmányi eredményeken át vezet, hanem inkább a kapcsolatok kiépítésén keresztül. Ilyen kapcsolat az évfolyamtársak közötti, melynek révén a jó családi háttérrel vagy megfelelő személyi adottságokkal (udvariasság, kapcsolatteremtő készség, tisztelet tudat a feljebbvalók, idősebbek iránt, rámenősség, jó megjelenés stb.) rendelkező személy olyan pozícióba kerülhet, hogy későbbi munkája során munkatársakat vagy alárendeltek a megbízható évfolyamtársak közül választhat, hiszen a kiválasztás legfőbb szempontja a megbízhatóság, a feljebbvaló iránti lojalitás. A szaktudást a diploma garantálja, de nem ez van előtérben. Egy alkalommal, amikor egy koreai

vállalati vezetővel beszélgettem, aziránt érdeklődtem, hogy a fiatalokat, kivált a lányokat hogyan segítik, miként alkalmazzák. Könnyedén azt felelte, hogy lányokat lehetőleg nem vesznek fel, mert ha szülnek, úgysis otthagyják a céget. Tény, hogy a munkanélküliekből lett prostituáltak tekintélyes százaléka diplomás, a fiúk esetében pedig szinte teljesen mindegy, hogy mit tanultak az egyetemen, mert úgysis a vállalat minden szekcióját végigjárva és -dolgozva tanulják meg, hogy mi a teendőjük. Ha engedelmesek, szolgálatkészek, meg tudják gyorsan oldani a feladataikat – maradnak. Ha nem, mindegy, hogy mit tanultak. Mindez az egyetemen is tapasztalható. Korea egyik legjobb egyetemén tanítottam magyar nyelvet és irodalmat, s az akkori tanszékvezetőnő egykori évfolyamtársát alkalmazta a magyar irodalom tanítására doktori fokozat nélkül (ami pedig egy ilyen státus elérésének elengedhetetlen feltétele), csekély szintű magyar nyelvtudással, szakmai és pedagógiai tapasztalat híján.

A professzorokhoz való viszony azonban akár a tanulás, akár az állásszerzés szempontjából fontosabb, mint a tanuló társak. A világon persze mindenütt van hasonló jelenség a professzorok és a diákok viszonyában, de Koreában ennek az európaiktól némiképp eltérő súlya és sajátosságai vannak.

Az emberi kapcsolatok létrejöttében, ápolásában alapvető koreai fogalom a *kibun*. A *kibun* a bizalmat, a jó benyomás megteremtését és megőrzését jelenti, amit ha elveszítünk, akkor érintkezésképtelenné, sőt ellenséggé válhatunk, s európai mértékkel mérve csak elképzelhetetlen megalázkodások árán nyerhetjük vissza. E számunkra negatív felfogásnak a társadalmi harmóniára való közös törekvés a pozitív gyökere, mely két egyenrangú fél között szinte problémamentes, a különböző rangúak esetében viszont a harmónia legfőbb alapja az alacsonyabb rangúak szerep és státus-tudata leginkább a magasabb rangúval szemben. Ha valaki megfélemledik magáról, nagyon sokféle mód akad a rendreutasítására, például a nyelvhasználatban: a megszólítási formák megváltoztatása (olyasmi ez, mintha nálunk a tegeződésről hidegen magázásra váltanánk át, csak ott több átmenettel, sokkal finomabban és bonyolultabban csinálják). Ehhez hozzátartozik, hogy minél feszesebben tartja be valaki a magasabb rangúakkal szembeni magatartásformákat, annál szigorúbban tartatja be a nála alacsonyabb rangúakkal ugyanezeket az íratlan szabályokat.

A hierarchia-tudat és a családi-kláni kapcsolat tehát minden egyéb szempontot (és a legjobb egyetemi diplomával megtámogatott szaktudás szempontját is) megelőzi, és fontosabb, mint az elvont igazsághoz vagy akár a tényekhez való ragaszkodás. Egy koreai például örültnek tartaná azt, aki vitás esetben az olykor kellemetlen tényekhez ragaszkodnék a másik fél által megfogalmazott véleménnyel szemben, hiszen ezzel megbontja a békés viszonyt, a harmóniát, következőképp alkalmatlan az emberi kapcsolatokra.

Ez nem csak azzal jár, hogy egy rangon felül állónak vagy idősebbnek mindig igaza van, hanem a neki elmondott véleményt is számára kedvezően kell megfogalmazni. Ilyen körülmények között komoly (akár szakmai) viták elképzelhetetlenek, a tények megkerülésének rendkívül gazdag lehetőségei vannak, s nem számít udvariatalanságnak a válasz elhallgatása sem, bár a leggyakoribb, s legegyszerűbb mód a (sokszor meglehetősen gátlástalan) dicséret. Kinek-kinek az eltérő véleménye természetesen megmarad(hat), sőt egy harmadikkal meg is tárgyalhatja, de kimondani illetlen dolog. Az egyetemen például egy diák kérdezhet, és kérdez is, de bármi legyen a tanár válasza (esetleg félreérti a kérdést s másra válaszol), a reakció mindig a köszönettel kísért tudomásulvétel. Hogy ez a tanári tekintély milyen mértékű lehet, azt érzékelné lehetett egy újsághírből, mely arról számolt be, hogy egy vidéki egyetemen az egyik tanár több hallgatóját úgy megverte, hogy azokat kórházba kellett szállítani, igazi botrány azonban csak akkor kerekedett ebből, amikor az egyik hallgató fél szemét is kiverte.

A rendszer természetesen védi a tanárok tekintélyét. Amikor a mi egyetemünkön a lázongó diákok (akik rendkívül aktívak, sőt fanatikusak sokszor, viszont számuk csekély: a több mint tízezer hallgatóból rendszerint csak néhány tucat, a nagyobb demonstrációknál is csak néhány száz diák lép fel a valóban sokszoros, jól felszerelt rendőri túlerővel szemben), szóval amikor a lázongó diákok a miniszteri rangú egyetemi előadót tojással megdobálták, olyan mértékű volt a megdöbbenés, hogy az egyetemi rektor azonnal lemondott, s csakhamar utána a kultuszminiszter is.

A koreai egyetemi oktató tehát meglehetősen különleges státust élvez. Tekintélye abszolút és szinte kikezdzhetetlen. Többségük a legelőkelőbb otthoni vagy külföldi egyetemen végzett, s szakmai tekintélyük legfőbb alapja ez, nem feltétlenül a tudományos teljesítmény. A magyar tanszéken két koreai professzor rendelkezett olyan egyetemi doktorátussal, melyet a Hamburgi Egyetemen szereztek finnugor nyelvészetből, de ez nem a magyar nyelv vagy akár a magyar kultúra egyetemi oktatásnak megfelelő szintű ismeretét jelenti elsősorban, hanem az abszolút tekintélyt a magyar nyelv ügyében. Egyébként szavahihetőség, rang, megbízhatóság tekintetében egy koreai mindig megelőz egy külföldit. Emlékezetes számomra az az elegáns vacsora, melyet egy jobb szülői szálló tizenvalahányadik emeleti éttermében (panoráma-kilátással a városra) adtak azok a hallgatók, akik egy féléves esti tanfolyamon végeztek, olyan cégek munkatársai, melyek magyar üzleti kapcsolatokra számítanak, s ehhez a cég saját költségén képeztetett magyar nyelvben járatos szakembereket. Ezek mindent megtanultak koreaiul Magyarországról, tudták, hogy Magyarország Európában van, s hogy a fővárosa Budapest, meg valamit a magyar nyelvről is, de a koreai professzorok jól érthető óvatosságból nem kockáztatták jóhíriüket a magyar nyelv koedukálásával: meg sem szólaltak

magyarul. De mintha a hallgatókban sem merült volna fel, hogy a tanulmányozott nyelven talán meg is lehetne szólalni: arra az órára, melyet az egyetlen magyarul beszélő professzor tartott, csak ketten-hárman vetődtek el. Mégis megkapták az egyetemi igazolást arról, hogy képzettek a magyar nyelv ismeretében (ami egyébként igaz is lehet). A bizonyítványt a koreai professzorok állították ki, s ez a bizonyítvány volt a fontos. Számomra ez abszurd komédia volt, de ők halálosan komolyan játszották.

Többé-kevésbé ugyanez történik az egyetemi oktatás nappali tagozatán is. A voltaképpeni négy éves oktatás valójában három, ahol annyit tanul a diák (heti 8-10 órában) amennyi az órán hallottakból megmarad, az önálló munka, kritikus gondolkodás kevesekre jellemző. Ugyanakkor viszont a hallgatók legnagyobb része udvarias (egy külföldihez persze nem olyan mértékben, mint egy koreaihoz, de az európai diákokhoz képest még így is feltűnően, szorgalmasan figyel és jegyez, s a többség készül a vizsgákra. Negyedéves korában már nem ér rá tanulni a hallgató, órákra is csak módjával jár, mert állást kell keresnie. Ezt mindenki akceptálja. A negyedik év végén tesznek egy záróvizsgát, melyen mindenki átmegy. Szakdolgozat-írás nem szükséges, ha mégis valaki ír valamit (ennek színvonala többé-kevésbé azonos a nálunk honos szakdolgozatéval), akkor tudományos fokozatot, Master's degree-t kérhet. Hogyan zajlik a záróvizsga? Egy példa a magyar történelemből. A diákok egy szemeszteren keresztül tanulták koreaiul a magyar történelmet. Magyarország történelme számukra ennyiből állott: Árpád vezetésével a magyarok a Kárpát-medencébe jöttek, majd Kossuth vezette a magyar szabadságharcot, és Mátyás király nagy király volt. Trianon nagyon rossz volt a magyaroknak. – Ezután a hallgató bizakodón s várakozón rá nézett, kíváncsi-e még valamivel többet? Felködlöttek előttem a koreai professzorok, a tekintélyt sugárzó megjelenésük, a tanszékvezető mérhetetlen öntudata, s legyintettem: elég volt. Tudtam, hogy Koreában az egyetemi oktatók nagyon jól felkészültek (legalábbis nyelvszakon, melyet jobban ismerek) és kiváló tudásúak, tudásuk felér egy magyar gimnáziumi nyelvtanáréval, de a magyar nyelv koreai professzorai a Hamburgi Egyetem Finnugor Tanszékén szerezték diplomájukat, ahol valószínű, hogy a finnugor nyelvi alapsajátosságokat megtanulhatták, de a magyar nyelv ismerete nem tartozott a főbb szakmai követelmények közé. Az egykori magyar tanszékvezető valamelyest tudott magyarul, de nő volt, s egy ázsiai országban, ha egy ügyet egy nő képvisel, az komoly támogatásra nem számíthat. Korea ebből a szempontból értelmiségi körökben kétarcú. Egy nőt, kivált tudományos pályán, nem sokra becsülnék, de ha valamit mégis produkál, akkor azért kaphat rangot, elismerést. Sajnos a magyar tanszék esetében ez nem történt meg, így a magyar nyelvnek, irodalomnak se különösebb rangja, se hatása, se komolyan vehető eredménye nem volt. Egy olyan társadalomban,

ahol vendégségbe hívás is csak a férfinak szól, s a legnagyobb tapintatlanság lenne (több, mint botrány), ha a férjet a feleség is elkísérné bárhová (még egyetemi körökben is), ott egy nőnek, ha mégis pozícióba jut, a hagyományos társadalmi struktúrában elszenvedett sérelmek és a szükségszerű szakmai hiányosságok miatt pszichésen és praktikusán egyaránt igen nehéz betöltenie a tekintélyt követelő vezetői szerepkört, s olykor e formális tekintély megóvása érdekében a legkevésbé célszerű döntésekhez is görcsösen ragaszkodni kényszerül. Egy példa talán világossá teszi ezt: a tanszékvezetőnk kötelezővé tette a magyarul alig tudó egykori évfolyamtársa óráit a magyar almanach-líráról (tehát *Riskó Ignác, Tóth Lőrinc, Beöthy Zsigmond, Pap Endre* stb. szintű költők verseit – ez volt az évfolyamtárs el nem fogadott disszertációjának témája) olyan diákoknak, akik *Petőfi, Arany* nevét nem is hallották, s magyar nyelvtudásuk az egykori harmadikos magyar gimnazista orosz nyelvtudásánál nem volt magasabb, s egyúttal szabadon választhatóvá tette (a meghatározott választható óraszám miatt gyakorlatilag látogathatatlan) a XX. századi novellákat, rövid történeteket olvasató magyar professzor óráit, ahol a magyar élő nyelvvel és irodalommal egyedül találkozhattak a hallgatók. Ez azt jelentette, hogy a reformkori, egy külföldinek mindenképp nehezen érthető vagy éppen érthetetlen nyelven olyan sokadrangú irodalmi műveket olvastak, melyeket sem a tanár sem a diákok nem értettek, olyasmiket, mint: „Hollóhajad tengerében / Hattyú vállad ott merül fel” stb., ugyanakkor *Örkény, Kosztolányi, Csáth* stb. írásainak olvasására, s magyar nyelvű megbeszélésére csak kevés diák jött el, ugyanis a választás nem és/és ha nem csak vagy/vagy formában merülhetett fel. Az oktatás hiányosságai nyilván más szakokon is észlelhetők, s nem véletlen, hogy olykor a koreai diákok elkeseredetten tüntetnek, és ez nem mindig a politikai vezetés ellen irányul. Emlékszem, annak idején egy professzor diákjai 18 óráig tartottak bezárva, s addig aszalták, amíg rávették a lemondásra. A dolog pikantériája, hogy ez a professzor a koreai erkölcs (mert ilyen tantárgy is van) professzora volt.

A koreai erkölcs külön téma, ami az egyetemi oktatásban is jelentkezik. Tudvalevő, hogy a konfucianus hagyomány szerint a fiú- és lánygyermeket legkésőbb öt éves korukig elválasztják egymástól, s a másik nemet majd csak a házasságkötés után ismerhetik meg közelebről. (Ez tükröződik a nevelésben is, a többségében koedukált egyetem mellett nagyon sok női egyetem, sőt e nemben a világon a legnagyobb Koreában van.) Az effajta szétválasztás (amely a legtöbb konzervatív társadalomban szokásos) észlelhető az egyetemi fiataloknál is. A lányok és a fiúk külön ülnek a tanteremben, mindazonáltal kommunikáció természetesen van közöttük. Ez a kommunikációs skála a nyíltan vállalt együttléttől a játékos ugratások, célozgatások praktikáin keresztül a sokatmondó szemvillanásokig elég széles,

különösen az utóbbiak figyelemreméltóak, hiszen sok türelmet, energiát, időt igénylő bonyolult műveletekről van szó. A hagyományos koreai társadalmi struktúrában a nő jelentősége, szerepe szinte kimerül a maga női mivoltában (melybe magától értetődően beletartozik férjhezmenetel után az anyóstit is beleértve a teljes család ellátása). Tehát ha egy egyetemi hallgató lány érvényesülni akar a saját közösségén belül, választhatja a legfeltűnőbbet, a politikai mozgalmat (egy látványosabb letartóztatás az egyetemen túl is ismertté teszi személyét és nevét), megpróbálhat a legjobb tanuló, évfolyamelső lenni (ez a legfáradságosabb, legkevésbé látványos út, de szerencsére akad ilyen is), a többség azonban a legegyszerűbb módot választja, felkészül minden előadásra, szemináriumra, oly módon, hogy órákat tölt a tükör előtt, gonddal megválogatja az aznapra felveendő blúzt, fülönfüggőt, szalagot stb. nem beszélve az arc, a haj gondos elő-, fel-és kikészítéséről. Divat az emlékkönyv is, komoly érzelmi viharok dokumentuma. Ezenközben előfordul, hogy tanulnak is. (A teljes igazsághoz azért az is hozzátartozik, hogy volt egy csoportom, túlnyomó többségben lányok, akik nem cáfolva rá ugyan teljesen a mondottakra, de szorgalmas és kiváló diákok voltak.)

Végül felmerül a kérdés, mit jelent tehát a magyar nyelv, a magyar irodalom, sőt a magyar kultúra tanítása illetve ismerete Koreában? Kínos leírni, de gyakorlatilag szinte semmit vagy alig valamit. Egy magyar gimnazista német, francia vagy angol irodalomból többet tud, mint egy magyar szakos koreai egyetemi hallgató a magyar irodalomból. A koreai professzorok csak az anyanyelvüket használják az oktatásban. Koreai nyelven pedig a magyar irodalom nagyobb része nem hozzáférhető. De mint korábban szó volt róla, nem is ez a cél. A cél a diploma, azt meg akármilyen gyenge nyelvtudással is megkapják. Hanem azért mégsem érdemes feladni. Ugyanis a mondottak ellenére akad olyan hallgató, aki jobban és szebben kezd el beszélni magyarul, mint koreai professzorai. S egy magyarországi stúdium képzettségben toronymagasan följük emelheti – ha engedik. Az adott struktúrában jelenleg sok esély persze nincs erre, de talán nem lehetetlen.

Mindaz, amit a fentiekben leírtam, a mi számunkra rendkívül furcsa s európai értékrendünk szempontjai szerint csak kritikával illethető. De ne feledjük, hogy a tanárok és a diákok is egy több ezer éves, gyökeresen másféle kultúra mai hagyományaiban nőttek fel, amelynek értékrendje, a magán és közösségi értékek normái, hierarchiája teljesen különböző, ami nekünk furcsa és esetleg negatívum, az az ő számukra természetes és pozitívum, más az, ami fontos és más a, lényegtelen. Ha ezzel a megértéssel közelítünk az ottani oktatási problémákhoz is nagyobb esély van rá, hogy előbb-utóbb eredményeket érjünk el.

Kiegészítő megjegyzések

A Hankuk Egyetemet, ahol Koreában a magyar nyelvnek külön tanszéke van, a legjobb tíz egyetem közt tartják nyilván, 1954-ben alapították, magánegyetem, teljes neve: Hankuk University of Foreign Studies, de ma már nemcsak nyelveket, hanem szociológiát, politológiát, történelmet is tanítanak. A legfontosabb természetesen a nyelvtanítás, e nemben a legnagyobb Koreában (1991-ben 13 ezer hallgatójuk volt és 24 nyelvet tanítottak), a magyart a kelet-európai nyelvek közé helyezték (tehát földrajzi, politikai megfontolások alapján) a román, a szerb és horvát, a cseh és a lengyel nyelv közé, s 1988-tól oktatják. (A tanév ott februártól kezdődik.) Kezdetben húsz, 1991-től negyven hallgatót vettek fel évente, de a hallgatói létszámot mégsem lehet ennek alapján mechanikusan meghatározni, mert a fiúk az egyetemi tanulmányi idő alatt vonulnak be átlagosan három évi katonai szolgálatra, tehát másod-harmadév közben-után folyamatosan eltűnedeznek, majd ugyanolyan folyamatosan ismét feltűnnek, hogy ott folytassák, ahol abbahagyták. Hivatalosan, úgy látszik, senkiben nem merült fel, hogy közben felejtethnek, pedig az esetleges ismétlés, akár egy szemeszter erejéig is, a meglehetősen magas tanítatási költségek miatt igencsak megterheli a szegényebb szülők költségvetését.

A magyar professzor óraszámja 10-12 óra volt, melyből az első évfolyamra jutott 4 óra (nyelvtan és labor), a többi évfolyamok számára 2-2 óra (nyelvgyakorlás, irodalmi szövegolvasás és speciális kurzusok). Ehhez az alábbi tankönyveket készítettem:

- *Magyar nyelvkönyv kezdőknek I.* 1991. (118 l.); - *Magyar nyelvkönyv haladóknak* 1990. (132 l.); - *XX. századi magyar irodalmi szöveggyűjtemény* 1990. (45 l.); - *Nyelvtörténet és irodalom* 1991. (36 l.)

Hogy miért jelentkeznek magyar szakra a koreai diákok, tehát, hogy mi motiválja őket, erre a főszövegben elmondottak alapján egy szóval lehet felelni: a diploma. Ez érthető is, hiszen Magyarországról, a magyar nyelvről az informálódási lehetőségük minimális. Egyébként a főszöveg alapján talán az is érthető, hogy az egyetemi felvételi kérelemmel a fiatalok többsége nem egy életprogram, nem meghatározott jövőkép, hanem egy életforma mellett dönt, hiszen ez a létezés legkellemesebb formája Koreában. Minden hallgatónak egy szakja van, s az olyasféle európai vagy amerikai gyakorlat, hogy pl. egy történész vagy éppen egy Kelet-Európára szakosodott hallgató akárcsak érdeklődésből felvesz egy kelet-európai nyelvet, nem szokás. Ha az egy szakon kötelező órászámánál többet akarnak tanulni, akkor inkább az angol jöhet számításba (elsőrangú szempont álláskeresésnél) vagy a számítógépezés.

Az állásszerzés magyar szakos diplomával nem könnyű. Noha a mammut-cégek, mint a Samsung, Gold Star, már jelen vannak a magyar piacon, s ehhez magyarul tudó levelező, ügyintéző, tolmács, fordító kellene, s vannak kisebb érdeklődő cégek is, de lányt egyik sem akar alkalmazni, mondván, hogy férjhez mennek, szülnék, s ezzel ott is hagyják a céget, nem érdemes foglalkozni velük. (Koreában is honos az a japán gyakorlat, hogy legtöbbször egész életüket egyazon cégnél élik le.) Eddig a fiúk katonáskodása miatt, egykét speciális kivételtől eltekintve, csak lányok végeztek. A másik probléma a nagyon alacsony szintű nyelvtudás. Még egy hétköznapi szókinccsen alapuló szöveget sem tudnak hiba nélkül magyarra átültetni, hát még szakszöveget. A magyar-koreai szótárt az ötvenes években adták ki, középmeretű, s roppant gazdag a ma már kevésbé használatos ideológiai kifejezésekben. Ennek ellenére természetesen mindenre vállalkoznak, s úgy tűnik s nem csinálnak problémát az esetleges kudarcokból. Akadt egy olyan hallgató is, aki a magyar nyelvre, irodalomra, kultúrára akarja specializálni magát, de tehetsége, tudása alapján lelkiismeretlenség lenne fényes jövőt jósolni neki ezen a pályán. Csak óhajtani lehet, hogy előbb-utóbb a koreai professzoroknak a magyarországi egyetemi továbbképzésre irányuló döntése olyan diákra esik, akinek intelligenciája, szorgalma, tudása a kívánatos szakmai szint elérését garantálja. (Voltak ilyenek az én hallgatóim között is, de ha igazak az információim, ők nem rendelkeztek a továbbképzéshez szükséges anyagi fedezettel. Magyarul szegények voltak, szegények.)

Nemrégiben (már Koreából való távozásom után) arról értesültem, hogy bevezették a magyar szakon a postgraduális képzést is. Ez a fentiekben példákkal illusztrált nyelvi és annak többé-kevésbé megfelelő hungarológiai képzettségi szintet, illetve színvonalat biztosítja (mely elvileg, s Koreában gyakorlatilag is a magyar egyetemi diplomával egyenlő!), illetve az azt meghaladó képzést (tehát megint csak elvileg, de Koreában gyakorlatilag is a magyar egyetemi doktorihoz hasonló képzettségi szintet). Nem tudom ugyan, hogy kik folytathatnák ezt a képzést, hiszen a koreai professzoroknak nincs sem kellő mértékű magyar tudásuk, sem kellő mélységű (irodalmi, történelmi, sőt hungarológiai) képzettségük a minimálisan egyetemi szintű hungarológiai képzéshez, de vállalják, hiszen jól jövedelmező, és nehezen ellenőrizhető egyetemi stallumról van szó. (Ilyesmiből természetesen egy nyelvét és szaktárgyát professzionális szinten ismerő külföldi, adott esetben magyar professzor ki van zárva.) A két világháború közötti magyar kulturális kormányzat az ehhez hasonló problémát úgy oldotta meg, hogy ösztöndíjat és megfelelő szintű képzést biztosított egy ázsiai (japán) diáknak az akkori Eötvös Kollégiumban, ahol az nyelvileg és tudományosan megfelelő szinten képezve méltóképpen tudta később a magyar kultúra érdekeit képviselni Ázsiában.